

Polska bibliografia prasoznawcza 1996-2001, Polska Akademia Nauk
– Komisja Prasoznawcza, Kraków 2005, 748 s.

Autorami *Polskiej bibliografii prasoznawczej* są: Jerzy Jarowiecki i Władysław Marek Kolasa, wydawcą – Komisja Prasoznawcza PAN Oddział w Krakowie, przy pomocy finansowej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie, Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej oraz Wyższej Szkoły Zarządzania „Edukacja” we Wrocławiu.

Książka składa się ze „Wstępu”, rozprawy na temat *Badania nad prasą w Polsce w latach 1996-2001 i ich tradycja*, 21 ponumerowanych części z własnym tytułem. Obejmuje pełną rejestrację publikacji poświęconych prasie drukowanej – polskiej i zagranicznej, posiada cechy bibliografii specjalnej oraz retrospektywnej. Jest kontynuacją *Polskiej Adnotowanej Bibliografii Wiedzy o Środkach Masowego Komunikowania* wydawanej przez Ośrodek Badań Prasoznawczych w Krakowie za lata 1965-1987. Prezentowana bibliografia za lata 1996-2001 została zaliczona do części drugiej, w zapowiedziach jest kontynuacja za lata 2002-2006, jako część trzecia, brakuje informacji o losach pierwszej części.

Po zawieszeniu *Polskiej adnotowanej bibliografii prasoznawczej* i historycy wydawnictw periodycznych odczuwali ogromny brak informatora o publikacjach dotyczących periodyków, zwłaszcza w okresach przełomowych dla polskiej prasy. Za lata 1988 i 1990 bibliografia została opracowana, ale nie ukazała się drukiem. W tym czasie wraz ze zmianami ustrojowymi w Polsce prasa przechodziła transformację własnościową, zmieniały się składy redakcyjne, organizacja, programy i szata graficzna, upadały stare tytuły, ukazywały się nowe. Tworzył się polski rynek prasowo-wydawniczy, na który wchodził kapitał zagraniczny, tworząc nowe rodzaje i typy prasowe.

W *Bibliografii* zarejestrowano 1207 książek, a przy 286 tytułach odnotowano recenzje, odnotowano 5111 artykułów oraz 491 recenzji z 836 czasopism. Wykorzystano 18 czasopism prasoznawczych oraz 13 dokumentów elektronicznych (bazy danych on line, płyty CD-ROM). Obliczono, że średnio ukazywały się 1134 pozycje rocznie. Autorami publikacji objętych „Bibliografią” były 4934 osoby.

Prezentowana *Bibliografia* liczy 6349 opisów dokumentów i 491 recenzji (razem 6840 pozycji) podzielonych na 24 działy główne i 48 poddziałów „odzwierciedlających logiczny porządek kierunków badań prasoznawczych, typów wydawnictw i polskiej tradycji badawczej” – jak czytamy we „Wstępie”. W działach – poza „Biblio-

grafiami" (1-3), wszystkie pozycje zostały uszeregowane według haseł przedmiotowych. Dział 4 – „Opracowania na temat bibliografii prasowej” dotyczy głównie bibliografii narodowych, norm opisów bibliograficznych i katalogowych, bazy czasopism i prasy. Dział 5 – „Badania prasoznawcze” zawiera cztery poddziały dotyczące metod badawczych, instytucji, firm badawczych i organizacji konferencji prasoznawczych. Dział 6 – „Opracowania ogólne” składa się z poddziałów dotyczących czasopism, encyklopedii, prac ogólnych i przekrojowych na temat prasy i dziennikarstwa. Dział 7 – „Historia prasy polskiej” obejmuje poddziały od narodzin prasy polskiej w 1661 do 1989 r. Dział ten składa się z 10 poddziałów obejmujących poszczególne okresy historyczne: od narodzin w 1661 do 1795 r. i dalszych okresów wyznaczonych przez ważne wydarzenia polityczne, kończąc na „prasie polskiej po 1989 roku”. Najobszerniejszy jest dział 8 – „Prasa polska według regionów wydawniczych” ujęty w porządku alfabetycznym nazw geograficznych. Dział 9 – „Poszczególne tytuły polskie” i polonijne w układzie alfabetycznym i odnoszącą się do nich bibliografię. Dział 10 – „Czasopisma według typów i tematyki”; Dział 11 – „Prasa zagraniczna” z poddziałami na „poszczególne kontynenty i regiony geograficzne, państwa i tytuły zagraniczne”. Dział 12 – „Ludzie prasy”, w tym poddziały dotyczące opracowań ogólnych i dotyczących poszczególnych osób w porządku alfabetycznym. Dział 13 – „Tematyka wypowiedzi” dotycząca osób, nazw geograficznych, haseł przedmiotowych w porządku alfabetycznym. Dział 14 – „Dziennikarstwo” – z sześcioma poddziałami dotyczącymi różnych zagadnień związanych z zawodem, jego pragmatyką, kształceniem, organizacjami, nagrodami i konkursami dziennikarskimi. Dział 15 – „Prawo prasowe” obejmuje zagadnienia ogólne oraz cenzurę. Dział 16 – „Socjologia i psychologia prasy” z licznymi poddziałami dotyczącymi czytelnictwa, propagandy, pedagogiki i edukacji medialnej. Dział 17 – „Język prasy i mediów” obejmuje również genologię i retorykę oraz język prasy zagranicznej. Dział 18 – „Fotografia i ilustracja prasowa” zawiera publikacje dotyczące tej dziedziny. Dział 19 – „Reklama prasowa” zawiera również public relations w mediach. Dział 20 – „Agencje prasowe” obejmuje Polską Agencję Prasową i poszczególne agencje zagraniczne. Dział 21 – „Redagowanie. Warsztat redakcyjny” dotyczy powstawania i reagowania gazety i czasopisma. Dział 22 – „Ekonomika prasy” obejmuje między innymi: kapitał zagraniczny w polskich mediach, kolportaż, wydawców i drukarnie prasowe. Dział 23 – Varia (tylko 3 opisy) i dział 24 – „Wybrane prasoznawcze publikacje zagraniczne recenzowane w Polsce” wraz z opisem recenzji. *Bibliografię* kończy „Indeks autorski”, gdyż wobec logicznego układu działów, łatwych i przystępnych w korzystaniu, indeksy rzeczowe stały się niepotrzebne.

We „Wstępie” autorzy nie wspominają, czy zebrany materiał do bibliografii za lata 1988 i 1990, który jest już opracowany, ale nie został wydany drukiem, jak również za lata 1991-1995 będzie przedmiotem dalszej pracy i *Bibliografia* za ten okres zostanie wydrukowana, do czego należałoby ich bardzo zachęcić, jak również do rozszerzenia zakresu o media cyfrowe – radio, telewizję, public relations, reklamę prasową i medialną, Internet, badania rynku i inne zjawiska związane z mediami.

Do *Bibliografii* została włączona rozprawa Jerzego Jarowieckiego pt. *Badania nad prasą w Polsce w latach 1996-2001 i ich tradycja* (s. 13- 60), która daje przegląd badań nad bibliografią prasową od połowy XVIII w. do czasów współczesnych. Jak pisze autor, to „badaczy mediów, prasoznawców coraz częściej interesuje różnorodność struktury wydawnictw ciągłych, napotykać jednak nadal na trudności istniejące w tym obszarze obserwacji naukowej z powodu wręcz prozaicznego, a mianowicie braku pełniejszej informacji o rozwoju specjalistycznego piśmiennictwa naukowego”. Uwaga ta dotyczy zwłaszcza III Rzeczypospolitej Polskiej, kiedy po zniesieniu cenzury i powstawaniu rynku prasowo-wydawniczego nastąpiła erupcja nowych wydawców, wydawnictw, tytułów, typów i rodzajów form periodycznych, prawa prasowego i wielu innych nowych zjawisk związanych z mediami.

Po raz pierwszy w dziejach badań prasoznawczych opracowano szereg rankingów. Ustalono „Ranking autorów publikacji prasoznawczych 1996-2001”, gdzie poza Karoliną Prewącką i Renatą Gluzą – dziennikarkami zatrudnionymi w redakcjach „Media i Marketing Polska” oraz „Press”, pięć pierwszych lokat liczących 30 i powyżej publikacji zajęli następujący prasoznawcy: Zofia Sokół (48), Jerzy Jarowiecki (35), Sylwester Dziki i Tomasz Mielczarek (po 31), Andrzej Notkowski (30). W „Rankingu czasopism drukujących publikacje prasoznawcze 1996-2001” sześć pierwszych miejsc liczących powyżej 120 publikacji zajęły następujące tytuły: „Press” (673), Rzeczpospolita” (256), „Zeszyty Prasoznawcze” (252), „Media i Marketing Polska” (196), „Media Polska” (143) i „Gazeta Wyborcza” (125). W rankingu „Typy prasy będącej przedmiotem opracowań w latach 1996-2001” (powyżej 50 publikacji) najwyższą lokatę uzyskała: prasa wyznaniowa (190), lokalna (102), dziecięca i młodzieżowa (94), czasopisma naukowe (73), czasopisma kobiece (69) i czasopisma elektroniczne (62). W rankingu miast: „Wydawcy książek prasoznawczych w latach 1996-2001” – pięć pierwszych miejsc (liczących powyżej 50 publikacji) zajęły: Warszawa (364), Kraków (163), Poznań (94), Wrocław (68) i Lublin (54). W rankingu „Prasa regionów będących przedmiotem opracowań w latach 1996-2001” na pierwszych pozycjach ulokowały się następujące regiony: Śląsk (38), Wielkopolska (27), Pomorze (14), Mazury (9), Podlasie (6), natomiast według miast: Kraków (51), Lwów (25), Warszawa (24), Gdańsk (20), Poznań (16), Lublin (15), Łódź (14), Szczecin (13), Toruń (10). Pozostałe miasta miały poniżej 10 publikacji.

Prezentowanej *Bibliografii* nie da się przecenić, badaczom prasy współczesnej – prasoznawcom i historykom prasy, socjologom, pedagogom, politologom, historykom dziejów współczesnych, literaturoznawcom, bibliologom, bibliotekoznawcom i wielu innym ułatwi poszukiwanie piśmiennictwa przedmiotu na interesujący ich temat, jak również ogólną orientację w kierunkach badań.

Studentom – tak licznych studiów dziennikarskich i medioznawczych – *Polska bibliografia prasoznawcza* stanie się niezastąpioną pomocą, przewodnikiem w podejmowaniu tematów prac dyplomowych i magisterskich z prasy współczesnej, regionalnej, lokalnej i sublokalnej na wielu kierunkach studiów: politologicznych, socjologicznych, historycznych, rozmaitych nauk humanistycznych związanych z prasą i czaso-

pismami. Stanie się nieocenioną pomocą w doborze literatury przedmiotu, która zabiera wiele czasu, nie zawsze kończy się powodzeniem, zwłaszcza w wielu młodych uczelniach funkcjonujących w regionach, gdzie nie ma jeszcze dużych i zasobnych bibliotek, archiwów i ośrodków dokumentacji prasowej.

Oceniając wysoko trud i wysiłek włożony w opracowanie bibliografii, należy dostrzec i podkreślić estetykę i czystość druku firmy Pandit w Krakowie, gdyż bibliografie nie należą do wydawnictw łatwych w tym zakresie. Dlatego też rażą przepuszczone przez korektorów błędy literowe np.: „wydawnictwa zawarte”, „wydawnictw ciągle” (s. 9), „interesujących się prasa” (s. 15) i inne tego rodzaju niedopatrzenia końcówek, czy też przekreślenia tytułów, jak np. „Socjalistyczne Tępo” (s. 330). Brakuje ponadto opisu nr 3576 (s. 448), jak to wynika z odsyłaczy prawdopodobnie chodziło o zagubiony opis książki Bartoszcze Romana: *Prasa, radio i telewizja w krajach Unii Europejskiej* (Kraków 1996).

W „Wykazie uwzględnionych czasopism” został pominięty ogólnopolski miesięcznik społeczno-kulturalny wydawany w Warszawie pt.: „Moja Rodzina”, który od 1993 r. przez wiele lat zamieszczał dział „Z dziejów czasopiśmiennictwa rodzinnego w Polsce”, przedstawiający w przekroju historycznym wizerunek matki oraz model rodziny prezentowany na łamach prasy polskiej adresowanej do kobiet.

Zofia Sokół